

**СИЛАБУС НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ
«СУЧАСНА УКРАЇНСЬКА ЛІТЕРАТУРНА МОВА» (СЛОВОТВІР)**

Ступінь освіти	<u>бакалавр</u>
Освітня програма	<u>Українська мова та література</u>
Тривалість викладання:	<u>9,10 чверть</u>
Заняття:	<u>Осінній семестр</u>
	<u>2/1 години на тиждень</u>
лекції:	<u>1 година на тиждень</u>
практичні заняття:	<u>тиждень</u>
Мова викладання	<u>українська</u>

Кафедра, що викладає

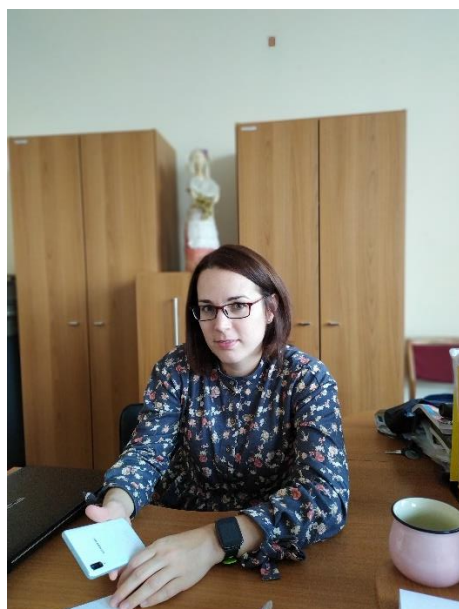
Філології та мовної комунікації

Сторінка курсу в СДО НТУ «ДП»:

<https://do.nmu.org.ua/course/view.php?id=4354>

Консультації: за окремим розкладом, погодженим зі здобувачами вищої світи

Онлайн-консультації: Microsoft Teams – група «035-21-1»

Викладач:

Саїк Аліна Володимирівна

Доцент, канд. філол. наук,
доцент кафедри філології та
мовної комунікації

Персональна сторінка

E-mail: [Saik. A.V@nmu.one](mailto:Saik.A.V@nmu.one)

1. Анотація курсу

Курс вивчає структуру похідного слова і способи творення нових слів. Розглядаються морфологічний, ономазіологічний, структурний аспекти словотвору. Вивчається похідне слово як одиниця словотвору (подільність та похідність, твірні база і форманти). Розглядаються формально-семантичні взаємовідношення між твірним та похідним словами (словотвірна пара, семантичні взаємовідношення між мотивувальним та мотивованим словами, словотвірне значення як вираження мотивувальних взаємовідношень). Аналізується системність українського словотвору (словотвірний тип, словотвірний ряд, словотвірна категорія, словотвірний ланцюжок, словотвірна парадигма, словотвірне гніздо). Розглядається поняття словотвірної моделі. Вивчаються способи словотворення та їх класифікація (суфіксальний, нульсуфіксальний, префіксальний, постфіксальний, флективний способи; префіксально-суфіксальний, суфіксально-постфіксальний, префіксально-постфіксальний, префіксально-суфіксально-постфіксальний, префіксально-флективний способи; осново- і словоскладання, аббревіація; складносуфіксальний, складнонульсуфіксальний, складнопрефіксально-суфіксальний, складнофлективний способи; морфолого-синтаксичний, лексико-семантичний, лексико-синтаксичний способи). Робиться словотвірний аналіз слова.

2. Мета і завдання курсу

Оволодіти теорією словотвірної структури українського слова, набути необхідні лінгвістичні знання, а також виробити навички самостійного словотвірного аналізу. Розуміти словотвірну підсистему мови. До завдань цього розділу належать питання про способи і засоби творення похідних слів, з'ясування мотиваційних відношень між вихідними і похідними одиницями, класифікацію похідних слів за ознаками дериваційної структури і словотвірними значеннями в межах відповідних лексико-граматичних класів слів (частин мови), визначення продуктивності окремих способів і засобів деривації.

3. Результати навчання.

Результати навчання Поглибити уміння та навички зі словотвору української мови.

Самостійно здобувати і систематизувати знання з різних тем.

Вміти користуватися довідковими матеріалами у галузі словотвору

Вміти працювати з бібліографічними, лексикографічними та дидактичними джерелами

Вміти користуватися довідково-інформаційною базою в процесі самоосвіти

Вміти визначати об'єкт і предмет словотвору. Аналізувати морфологічний, ономазіологічний, структурний аспекти словотвору

Вміти відрізнити поняття «твірна база», «словотворчий формант» і «словотвірна структура слова». Уміти визначати словотвірну мотивацію і її види. Розуміти відмінності між словотвірним, лексичним і граматичним значеннями.

Розуміти поняття «твірне слово» і «словотвірна пара». Вміти визначати похідну і непохідну основу.

Знати, в чому полягає системність українського словотвору. Вміти визначати словотвірний тип. Знати, в чому проявляється ієрархічна упорядкованість комплексних одиниць словотвірної системи.

Аналізувати взаємозв'язок між способом словотворення та словотвірною моделлю. Знати, чи слід включати спосіб словотворення і словотвірну модель у ряд комплексних одиниць словотвірної системи.

Вміти відрізнити морфологічні (морфемні) та неморфологічні (неморфемні) способи словотворення

Вміти визначати чисті способи афіксального творення простих слів.

Вміти визначати змішані способи афіксального творення простих слів.

Знати безафіксні способи творення складних слів. Набуті знання використовувати під час виконання вправ.

Розуміти особливості складання з афіксацією.

Повністю володіти термінологією з галузі «Словотвір». Вміти оперувати даною термінологією під час вивчення даного курсу. Вміти виконувати словотвірний аналіз слова

Знати неморфологічні (неморфемні) способи творення слів. .

Уміло користуватися довідковими джерелами, зокрема, Інтернетом, літературними енциклопедіями та словниками мовознавчих термінів. Орієнтуватися в інформаційному просторі і використовувати знайдені матеріали для подальшого наукового дослідження.

4. Структура курсу

Лекції

Лекція: 1. Предмет і завдання словотвору. Словотвір як самостійний розділ науки про мову. Об'єкт і предмет словотвору. Зв'язок словотвору з іншими мовознавчими дисциплінами.

Лекція: 2. Похідне слово як основна одиниця словотвору. Твірне слово. Словотвірна пара. Твірна база, словотворчий формант. Поняття «словотвірна структура слова». Словотвірна мотивація і її види. Словотвірне, лексичне і граматичне значення. Похідність і непохідність основ.

Лекція: 3. Словотвірна система української мови. Поняття словотвірної системи. Словотвірні категорії і класи. Словотвірне значення. Словотвірний тип. Продуктивні і непродуктивні словотвірні типи. Словотвірна модель. Регулярні і нерегулярні моделі. Словотвірний ланцюжок. Словотвірна парадигма. Словотвірне гніздо.

Лекція: 4. Способи словотворення. Поняття про спосіб словотворення. Поняття словотвірної моделі. Класифікація способів творення слів. Словотворення простих слів. Чисті способи афіксального творення простих слів.

Лекція: 5. Змішані способи афіксального творення простих слів. Суфіксально-префіксальний спосіб. Суфіксально-постфіксальний спосіб. Префіксально-постфіксальний спосіб. Префіксально-суфіксально-постфіксальний спосіб.

Лекція: 6. Словотворення складних слів. Безафіксні способи творення складних слів. Основоскладання, словоскладання. Нуль-суфіксальний спосіб (усічення твірної основи). Абревіація.

Лекція: 7. Змішані способи творення складних слів. Суфіксально-складний спосіб. Складання з нуль-суфіксацією. Префіксально-суфіксально-складний спосіб. Складнофлексивний спосіб.

Лекція: 8. Неморфологічні способи словотворення. Морфолого-синтаксичний спосіб. Лексико-синтаксичний спосіб. Лексико-семантичний спосіб.

Лекція: 9. Словотвірний аналіз. Науковий словотвірний аналіз. Класи слів у їх відношенні до процедури словотвірного аналізу. Правила словотвірного аналізу для окремих класів слів.

Практичні заняття

Практичне заняття: 1. Відношення словотвірної мотивації. Словотвірна пара. Словотвірно мотивовані слова та їхні ознаки. Відношення мотивації, напрямок мотивації, критерії встановлення напрямку мотивації. Явище множинної (неєдиної) мотивації. Розходження формальної і семантичної мотивації. Фразеологізація значень. Черезступенева мотивація. Поняття словотвірної пари. Словотвір і формотворення.

Практичне заняття: 2. Словотвірне значення. Словотвірне значення в зіставленні з лексичним і граматичним значеннями. Словотвірне значення в словотвірній парі і в словотвірному типі. Синтаксична деривація і лексична деривація. Словотвірні значення – мутаційні, модифікаційні, транспозиційні. Різна роль словотвірного значення у формуванні

лексичного значення слова. Поняття внутрішньої форми. Фразеологізація словотвірного значення. Пізнавальна цінність поняття словотвірного значення для оволодіння мовою як системою.

Практичне заняття: 3. Словотвірний ланцюжок. Словотвірне гніздо. Поняття словотвірного ланцюжка, дериваційного кроку. Відношення мотивації, ступінь мотивованості. Поняття словотвірного гнізда, вершини словотвірного гнізда. Відмінність словотвірного гнізда від кореневого. Типи словотвірних гнізд за конфігурацією.

Практичне заняття: 4. Морфологічні і неморфологічні способи словотворення. Деривація лексична і синтаксична Живі (діючі) словотвірні моделі – способи словотвору. Морфологічні та неморфологічні способи утворення слів.

Практичне заняття: 5. Проста і комбінована афіксація. Словотворення простих слів. Чисті способи афіксального творення простих слів. Змішані способи афіксального творення простих слів. Складання, види складання. Основоскладання, словоскладання. Нуль-суфіксальний спосіб (усічення твірної основи). Абревіація.

Практичне заняття: 6. Неморфологічні способи словотворення. Морфолого-синтаксичний спосіб. Лексико-синтаксичний спосіб. Лексико-семантичний спосіб.

Практичне заняття: 7. Словотвірний аналіз. Мета, процедура наукового словотвірного аналізу та шкільного словотвірного аналізу. Послідовність і принципи наукового словотвірного аналізу. Словотвір різних класів похідних слів. Різниця між синхронічним та діахронічним словотвірним аналізом. Основні причини втрати колишньої похідності та основні групи слів.

5. Технічне обладнання та програмне забезпечення

Технічні засоби навчання:

Персональні комп'ютери;

Дистанційна платформа MOODLE.

6. Система оцінювання та вимоги

6.1. Навчальні досягнення здобувачів вищої освіти за результатами вивчення курсу оцінюватимуться за шкалою, що наведена нижче:

Рейтингова шкала	Інституційна шкала
90 – 100	відмінно
74-89	добре
60-73	задовільно
0-59	незадовільно

6.2. Здобувачі вищої освіти можуть отримати **підсумкову оцінку** з навчальної дисципліни на підставі поточного оцінювання знань за умови, якщо набрана кількість балів з поточного опитування та самостійної роботи складатиме не менше 60 балів.

Максимальне оцінювання:

Теоретична частина	Практична частина		**Бонус	Разом
	*Відповіді на практичних заняттях	Контрольна тестова робота		
40	35	20	5	100

* При несвоєчасному складанні тем практичних занять максимальна оцінка знижується на 2 бали.

** Бонусні бали нараховуються за регулярне відвідування занять (не більше двох пропусків без поважних причин за всіма видами занять) та наявність конспекту лекцій.

Теоретична частина оцінюється за результатами задачі тестової контрольної роботи, яка містить 4 питання та передбачає розгорнуті відповіді на них.

Практична частина оцінюється за результатами усних відповідей на практичних заняттях та результатами тестової контрольної роботи, яка містить 15 запитань та передбачає розгорнуту відповідь на одне питання.

Для підвищення оцінки (якщо було більш ніж 2 пропуски занять) **на 5 балів** здобувач вищої освіти може виконати та захистити презентацію з будь-якої теми лекцій з дисципліни «Сучасна українська літературна мова», або обрати тему самостійно (після попереднього узгодження з викладачем).

До іспиту студент готується за списком питань, розміщених на платформі MOODLE.

Екзаменаційний білет складається з двох теоретичних питань, на які треба дати розгорнуті відповіді, та виконання одного практичного завдання.

Якщо здобувач вищої освіти за поточною успішністю отримав менше 60 балів та/або прагне поліпшити оцінку, то на заліку він може покращити свій результат, отримавши максимум 20 балів.

6.3. Критерії оцінювання теоретичної частини

4 питання по 10 балів з розгорнутими відповідями на них.

10 – максимальна кількість балів, нараховується за правильну, повну (наведено приклади) та конкретну відповідь (еталону) на запропоноване питання.

8 балів - відповідь правильна, наведено приклади, але забагато інформації, яка опосередковано відповідає суті питання;

6 балів - відповідь правильна, але забагато інформації, яка не відповідає суті питання;

4 бали – зміст відповіді має стосунок до предмету запитання, проте не відповідає еталону, містить суттєві граматичні та орфографічні помилки, які ускладнюють розуміння тексту або викривляють зміст повідомлення;

2 бали – наявність текстової відповіді, яка не відповідає еталону, та/або не має стосунку до предмету запитання, містить суттєві граматичні та орфографічні помилки, які ускладнюють розуміння тексту або викривляють зміст повідомлення;

0 балів – відповідь неправильна.

6.4. Критерії оцінювання практичної частини

Відповіді на практичних заняттях.

Максимальна кількість балів – **35**, де кожне практичне заняття оцінюється балом **5**.

Контрольна тестова робота.

15 тестових завдань з чотирма варіантами відповідей, кожна правильна відповідь оцінюється **1 балом**. Розгорнута відповідь оцінюється **5 балами (разом 20 балів)**.

Також студент може отримати 5 балів бонусів за активну участь в обговоренні питань, що входять до планів практичних занять.

7. Політика курсу

7.1. Політика щодо академічної доброчесності

Академічна доброчесність здобувачів вищої освіти є важливою умовою для опанування результатами навчання за дисципліною і отримання задовільної оцінки з поточного та підсумкового контролів. Академічна доброчесність базується на засудженні практик списування (виконання письмових робіт із залученням зовнішніх джерел

інформації, крім дозволених для використання), плагіату (відтворення опублікованих текстів інших авторів без зазначення авторства), фабрикації (вигадування даних чи фактів, що використовуються в освітньому процесі). Політика щодо академічної доброчесності регламентується положенням «Положення про систему запобігання та виявлення плагіату у Національному технічному університеті «Дніпровська політехніка» <https://inlnk.ru/xvgyx>.

У разі порушення здобувачем вищої освіти академічної доброчесності (списування, плагіат, фабрикація), робота оцінюється незадовільно та має бути виконана повторно. При цьому викладач залишає за собою право змінити тему завдання.

7.2. Комунікаційна політика

Здобувачі вищої освіти повинні мати активовану університетську пошту.

Усі письмові запитання до викладачів стосовно курсу мають надсилатися на університетську електронну пошту.

7.3. Політика щодо перекладання

Роботи, які здаються із порушенням термінів без поважних причин оцінюються на нижчу оцінку. Перекладання відбувається із дозволу деканату за наявності поважних причин (наприклад, лікарняний).

7.4 Політика щодо оскарження оцінювання

Якщо здобувач вищої освіти не згоден з оцінюванням його знань він може опротестувати виставлену викладачем оцінку у встановленому порядку.

7.5. Відвідування занять

Для здобувачів вищої освіти денної форми відвідування занять є обов'язковим. Поважними причинами для неявки на заняття є хвороба, участь в університетських заходах, академічна мобільність, які необхідно підтверджувати документами. Про відсутність на занятті та причини відсутності здобувач вищої освіти має повідомити викладача або особисто, або через старосту і завчасно.

За об'єктивних причин (наприклад, міжнародна мобільність) навчання може відбуватись в он-лайн формі за погодженням з керівником курсу.

8. Рекомендовані джерела інформації

8.1 Базові

- 1.Вакарюк Л.О., Панцьо С.Є. Українська мова. Морфеміка і словотвір : Навч. посібник. Тернопіль. 2010, 200 с.
- 2.Левун Н.В. Практичні заняття з морфеміки і словотвору : Посібник. Д. : РВВ ДНУ, 2004. 40 с.
- 3.Сучасна українська літературна мова / за ред. М.Я. Плющ. Київ : Вища школа. 2001. 269 с.
- 4.Сучасна українська мова / за ред. О.Д. Пономарева. Київ : Либідь. 2001. 311 с.
- 5.Шкуратяна Н.Г., Шевчук С.В. Сучасна українська літературна мова. Київ : Літера, 2000. 256 с.

8.2 Додаткові

- 1.Бабій І.М., Лісняк Н.І. Сучасна українська літературна мова. Морфеміка. Словотвір : Навч. посібник. Тернопіль. 2006. 88 с.
- 2.Карпіловська С.А. Кореневий гніздовий словник української мови. Київ. 2002.
- 3.Клименко Н.Ф., Карпіловська С.А. Морфемні структури слів у сучасній українській мові. *Мовознавство*. 1991. № 4.

- 4.Козленко І. В. Сучасна українська мова. Морфеміка: Практикум. Київ. 2004.
- 5.Козленко І. В. Морфеміка сучасної української літературної мови : Навч. посібник. Київ. 2007.
- 6.Русанівський В.М., Тараненко О.О., М. П. Зяблюк. Українська мова. Енциклопедія. Київ : Видавництво «Українська енциклопедія» імені М. П. Бажана. 2004.
- 7.Шевчук О.С. Способи словотвору в сучасній українській мові. Донецьк. 1990.

РЕСУРСИ

1. Дніпровська міська бібліотека <http://www.library.dp.ua/>
2. Науково-технічна бібліотека НТУ «Дніпровська політехніка» <http://lib.nmu.org.ua/>
3. Національна бібліотека України імені В.І. Вернадського – Режим доступу:
<http://www.nbuv.gov.ua/>
4. Національна парламентська бібліотека України – Режим доступу:
<http://www.nplu.org/>